

MANTIĞA BAŞLANGIÇ

(et- Tavti'atu Fi'l-Mantık)

Allah rahmet eylesin, Ebû Nasr Muhammed ibn-i Muhammed el-Fârâbî dedi ki:

Maksadımız Mantık Sanatını incelemektir. Bu sanat, hataya düşmenin mümkün olduğu bütün hususlarda düşünce kuvvetini doğru yöne sevkeden şeylerle ilgili bir sanattır, akılla çıkarılmaktan ibaret olan bütün hususlarda hatadan koruyacak her şeyi öğreten bir sanattır.

Dil Bilgisi sanatının dil yanındaki yeri ne ise Mantık Sanatının da akıl yanındaki yeri odur. Nasıl Dil Bilgisi, onu dilleri için şart koşan bir millette, dili düzenlerse, Mantık ilmi de akli, hataya düşmenin mümkün olduğu herhangi bir hususta, ancak doğruyu düşünecek surette, düzenler. Demekki, Dil Bilgisinin dille ve sözlerle olan bağıntısı Mantık İlminin akılla ve mâkullerle olan bağıntısı gibidir. Nasıl Dil Bilgisi, dilde söyleyiş bakımından hataya düşmenin mümkün olduğu yerde, dilin ölçüsü ise, bunun gibi, Mantık ilmi de mâkullerde hataya düşmenin mümkün olduğu herhangi bir hususta aklın ölçüsüdür.

Sanatlar kıyasla yapılanlar ve kıyasla yapılmayanlar şeklinde ayrılırlar. Kıyasla yapılanlar parçaları hazırlandıktan ve tamamlandıktan sonra işi kıyası kullanmaya kalmış olan sanatlardır. Kıyasla yapılmayan sanatlar ise parçaları hazırlandıktan ve tamamlandıktan sonra işi ve gayesi herhangi bir iş yapmak olan sanatlardır; hekimlik, çiftçilik, doğramacılık, kalfalık gibi ve kendilerinden herhangi bir iş ve faaliyet hasıl olmaya elverişli diğer sanatlar gibi.

Kıyasla yapılan sanatlar beş tanedir: Felsefe ile, tartışma, safsata, söz söyleme ve şiir sanatları. İşe ait sanatlarda, bazı parçaların meydana çıkarılması için kıyasın kullanılması imkân dışında değildir; bununla beraber, o parçalarla karşılaşılıp onlar sonuç olarak veya onlardan sonuçlar çıkarıldığı ve tamamlandığı vakit, o sanatların tamamlanma işi, hekimlik, çiftçilik ve denizcilikte olduğu gibi, herhangi bir iş görmek suretiyle olur. Bu sanatlar bazı parçalarının sonuç çıkarmakta kıyasa muhtaç olmaları bakımından kıyasa ait sanat haline gelmezler, tersine, bu sanatlar tamamlandıktan sonra işlerinin kıyas kullanmak olması bakımından o hale gelirler. Kıyas ya bir başkasına söz söylemekte veya bir kimsenin kendi kendisi için herhangi bir şeyi sonuç olarak çıkarmasında kullanılır. Felsefenin durumu bu ikisini birden kullanmaktır.

Bu beşten arta kalanlara gelince: Bunların herbirinde kıyas başkasına söz söylemekte kullanılır. Felsefî söz söylemeye "burhanî" denir ve

ondan doğrunun öğretilmesi ve haklarında kesin bilgi hasıl olan şeyleri bildirmesi istenir. Tartışmalı söz söylemeye gelince, ondan söyleyenin bilinen ve yaygın şeylere dayanarak üstün gelmesi istenir. Safsatalı söz söylemede, söz söyleyenin, aslında öyle olmayıp görünüşte yaygın zannedilen şeylere dayanarak zandan ibaret bir üstünlükle üstün gelmesi istenir. Maksat, söyleyenin ve dinleyenlerin mugalâta yapmalarıdır, aldatma ve bozmalarıdır. Söyleyen kendisi hakkında hikmet ve ilim sahibi olduğu hayaline kapılır, halbuki öyle değildir. İşte bunun için "aldatıcı hikmet" sanatı ismi türemiştir. Onun hikmet olduğu zannedilir, halbuki öyle değildir. "*Sofya* (*Σοφία*)" hikmet, "istes (*ἰστέης*)" aldatmadır. Hitabî söz söylemede, kesin bilgiye ulaşmaksızın, kendinde bir nevi huzur husul eden şeyle dinleyen inandırılmak istenir. Şiirli söz söylemede ise bir şeyin sözle anlatılması ve hayalde canlandırılması istenir, nasıl Temsil Sanatında hayvan neveleri ve diğer cisimler beden hareketleriyle anlatılırsa, işte öyle. Şiir sanatının diğer kıyas yapılan sanatlarla olan bağıntısı Temsil Sanatının diğer işe ait sanatlarla olan bağıntısı gibidir, satranç oyununun, duygu bakımından, orduları sevk etme ile bağıntısı gibidir. Vücutları, organları, ve sesleriyle bir şey anlatanlar da bir çok şeyleri bu yaptıklarıyla anlatırlar. Şairin gerçekler hakkında sözle canlandırmak istediği şeyler, insan heykeli yapanın insan hakkında, diğer hayvanları anlatanın bu anlattığı hayvanlar hakkında, satranç oyuncusunun harp hareketleri hakkında canlandırmak istediği şeyler gibidir. O halde, Mantık Sanatı kıyasın kullanıldığı sanatların herbirine onların tamamlandıkları özel kanunlar vermekten ibarettir. Bu kanunlar, bu sanatlardan herhangi birinin görüşüne uygun olduğu ileri sürülen şeyin öyle olup olmadığının kendileri vasıtasıyla incelenip ayırıldığı kanunlardır. Bu suretle o şeyin ona uygun olup olmadığı anlaşılabilir olmaktadır. Bu kanunlar beş kitaptır. Bu beş sanatın hepsinin iştirak etmiş olduğu diğer kanunlar üç kitapta verilir. Bu suretle mantığın bütün parçaları sekiz kitap halinde meydana çıkar.

O kitaplardan birincisi *Kategoriler Kitabı'dır* ve kendilerine müfret sözlerle delâlet edilen müfret kategorilere ve müfret kategorilere delâlet eden müfret sözler hakkındadır. Bu kitap kıyasların yapıldığı parçaların ve söz söylemede kullanılan sözlerin en azını teşkil eder. ikincisi *Önerme Kitabı'dır*. Mürekkep kategoriler ve mürekkep sözler hakkındadır. Bunlar iki kavramdan ve iki sözden yapılırlar. Kendileriyle kıyasın yapılmış olduğu öncüller bu tarzda hazırlanırlar. Üçüncüsü *Kıyas Kitabı'dır*. *Önerme Kitabı'nda* zikredilen öncüllerden teşkil edilen şeyler hakkındadır, işte bu üçü o beş sanatın iştirak ettikleri şeyler hakkındadır. Dördüncü kitap *Burhan Kitabı'dır*. Kendileriyle, bilhassa felsefe sanatının yapılmış olduğu hususî kanunlara aittir. Sonra geri kalan dört kitap geri kalan dört sanat hakkındadır.

Felsefe dört kısımdır: Matematik, tabiat ilmi, ilahiyat ilmi, ve şehirlere ait ilim. Matematik dört kısımdır: Sayı ilmi, geometri, yıldızlar ilmi ve müzik ilmi. Tabiat ilmi cisimler ve cisimlerde tabii olarak yani insan

SH 1b
SH 2a

EH 106b
EH 107a

iradesi karışmadan bulunan her şey hakkında araştırma ile ilgilidir. İlahiyat ilmi ise cisim olmayan ve cisimde bulunmayan şey hakkında ve diğer öteki ilimlerin ait olduğu şeylerin en uzak sebepleri hakkında araştırmadır. Şehirlere ait ilim saadet hakkında, gerçek olmayıp öyle olduğu zannedilen saadet hakkında ve şehirlerde riayet edildikte ora ahalisini saadete ulaştıran şeyler hakkında ve şehirlerde yapıldığı takdirde ora ahalisini saadetten uzaklaştıran şeyler hakkında araştırmadır. Bu ilme "*insanla ilgili olan felsefe*", "*amelî felsefe*" adı verilir. Çünkü, irade ile yapılmaktan ve irade ile erişilmekten ibaret olan şeylerin incelenmesidir.

Mantık Sanatı öyle bir alettir ki felsefenin bölümlerinde kullanıldığı vakit onunla ilmî ve amelî bütün sanatların ait olduğu şeylerde kesin bilgi hasıl olur. Bilinmesi istenen herhangi bir şey hakkında Mantık Sanatı olmadan doğrunun tayin edilmesi için bir yol yoktur. Bu sanatın adı "*nutk*" kelimesinden türemiştir. Bu kelime Eskilere göre üç şeye delâlet eder. İnsanın mâkulleri idrâk edebileceği kuvvete delâlet eder. Bu kuvvetle ilim ve sanatlar elde edilir, ve onunla hareketlerin güzeli ve çirkinini ayırtdedir. Bunların ikincisi insan nefsinde anlayış yolu ile hasıl olan mâkullerdir, bunlara "*içten konuşma*" denir. Üçüncüsü, içerde bulunan şeyi dil ile söylemektir, ona da "*dıştan konuşma*" denir. Mantık Sanatı "*natıka kuvveti*" için mâkullerden ibaret bulunan içten konuşmaya kanunlar verince ve sözlerden ibaret olan dıştan konuşmaya bütün dillerde müşterek olan kanunları verince, bu "*natıka kuvveti*", her iki halde de, onun yardımıyla doğru yola çevrilir, ve her ikisinde de yanlışla düşmekten korunur.

Mantık denen sanatla "Dil Bilgisi bazı benzerlik gösterdikleri gibi, birbirinden ayrılırlar da. Çünkü Dil Bilgisi bir millete ve bu dili konuşan kimselere has olan sözlerin kanunlarını verir. Halbuki Mantık Sanatı bütün dillerde müşterek olan sözlerin kanunlarını verir. Mantık sanatıyla uğraşanlar sıfatlara "*yüklem*" derler, sıfatlanmışlara ise "*konu*" derler. Sıfatların yani yüklemelerin basit olanları vardır, mürekkep olanları vardır. Basit olanı, kendisine bir tek sözle delâlet edilmiş olanıdır, meselâ "insan", "hayvan", "konuşan", "beyaz", "siyah" gibi. Mürekkep, kendisine mürekkep bir sözle delâlet edilenidir; meselâ "konuşan hayvan", "beyaz insan" gibi. Her yüklem basittir. Bir şey bir şeye ya benzer ya benzemez. Bir şeyin bir şeye benzemesinde o şey ona ya öz bakımından benzer veya öz bakımından değil, fakat her hangi bir hali bakımından benzer. Bu duruma göre, iki veya daha fazla şeyin benzediği yüklem "*küllî yüklem*" denir. Meselâ, "insan", "hayvan" gibi. Herhangi bir insanın kendisine hiç benzemediği şeye "*şahıs*" denir, "Zeyd" ve "Amr" gibi. Özleri bakımından benzeyen iki şey "bu nedir" yoluyla yüklemidir. Çünkü, "bu nedir" in cevabı olarak "insan" ve "hayvan" gibi kısaca, görülen veya algılanan bir şey kullanılır. İki şeyin özleri bakımından benzediği iki basit yüklem daha geneline "*cins*" denir, o ikisinden daha hususî olanına "*nevi*" denir. Zeyd ve Amr'm öz bakımından benzedikleri "insan" ve

"hayvan" gibi. "Hayvan" Zeyd ve Amr'ın cinsi, "insan" ise nevidir. Şöyleki, eğer biz uzaktan bir kişi görsek ve "bu görülen nedir?" desek cevap veren kimsenin "o hayvandır" demesi lâzım geleceği gibi, görülenin meselâ Zeyd olduğunda oybirliği edildikte, "o insandır" demesi de lâzım gelir. O halde "hayvan" onun cinsi, "insan" ise nevidir.

İki veya daha fazla şeyin özleri bakımından benzemedikleri yüklemle "araz" denir. Bir şeyin diğer bir şeyden özü bakımından ayrıldığı şeye "ayrım" denir. Özü bakımından olmayarak bir şeyin bir şeyden ayrıldığı şeye "hassa" denir. İşte basit külli yüklemeler bu beşidir: Cins, nevî, ayrım, hassa, araz.

İki basit yüklemle "bu gördüğünüz veya kısaca hissettiğiniz şey nedir?" sorusuna cevap vermek doğru olduğu takdirde cins bu iki basit yüklem en geneli olarak tavsif edilir. Nevi ise bu ikisinin daha hususî olanıdır. Ayrım, kendisiyle nevin cinsten iştirak edip diğer bir neviden öz bakımından ayrıldığı yüklemdir. Meselâ, kendisiyle insanın hayvan olmakta iştirak ettiği hayvanın diğer nevelerinden ayrıldığı "konuşan"da olduğu gibi. Hassa, ancak ve sadece bir tek nevide bulunan yüklemdir. Sadece insan hakkında "gülen" "boyu dik olan" dememiz gibi, "ilim kazanan", "alış veriş edebilen" gibi. Bu sözlerin hepsi sadece insanda, bulunur. Araz, bir çok nevilere "bu nedir?" yoluyla olmayarak yüklenendir. Meselâ, "siyah" gibi. Bu takdirde "insan beyazdır", "at beyazdır", "boğa beyazdır" deriz. Siyah için de böyledir.

Mürekkep yüklemelere gelince: Onlar bu beşten teşkil edilirler. Meselâ, "Zeyd konuşan bir hayvandır" sözümüzdeki gibi; bu, cins ve ayrımdan mürekkeptir. "Zeyd gülen bir hayvandır" veya "alışveriş eden bir hayvandır" sözümüz cins ve hassadan mürekkeptir. "Zeyd beyaz bir hayvandır" sözümüz cins ve arazdan mürekkeptir. "Zeyd mahir bir hekimdir" sözümüzdeki yüklem, yani "mahir bir hekim" iki arazdan mürekkeptir. Diğer mürekkep yüklemeler de böyledir, Bunlardan terkip edilirler. Her yüklem bir cins ve bir ayrımdan mürekkeptir veya iki cins ve iki ayrımdan veya daha fazlasından mürekkeptir. Bu mürekkep yüklem yüklem olmakta herhangi bir neve eşit olursa, o bu nevin "had"di olur, "Konuşan hayvan" sözümüz gibi, veya "ölen konuşan hayvan" sözümüz gibi veya insanı bu hadle tarif eden kimse de iki ayrım kullanır. Diğer "had"ler de böyledir.

Bir cinsle bir hassadan veya bir cinsle bir arazdan veya iki arazdan veya daha fazlasından mürekkep olan, yüklem olarak herhangi bir neve eşit olursa ona bu nevin "resm"i denir. "İnsan alış veriş yapabilen bir hayvandır" veya "insan gülen bir hayvandır" sözümüzde olduğu gibi. Bunlar ve bu ikisine benzeyenler insanın "resm"idir. Demekki, "had" ve "resm" müşterek olmakla beraber ismin manâsında ayrılırlar, yüklem iken "had"di veya "resm"i oldukları nevi ile evrilirler (aksedilirler). Bu nevi onlar vasıtasıyla bütün geri kalanlardan ayrılmıştır. Ancak, "resm" ne o şeyin özüne ne de o şeyin konu olduğu şeye delâlet eder, Halbuki

SH 2b
SH 3a

EH 107b
EH 108a

"had" bütün bu şeylerle beraber o şeyin özüne ve o şeyin kaim olduğu her şeye delâlet eder.

Sadece arazlardan mürekkep olan yüklemelere gelince, onların ayrı bir isimleri yoktur, ama , onların herhangi bir neve eşit olduklarında oybirliği edilirse, onlara da yine bu nevin hassası denir. Üçgen gibi. Çünkü kenarlarından iki kenar toplandıkta toplam üçüncü kenardan daha uzun olur. Bu yüklem arazlardan mürekkeptir, ve yüklem olmakta üçgene eşittir, ve evirme mümkündür, üçgenin hassalarından da bir hassadır. Bir tek nevin bir çok "resm"leri olur, ama birçok "had"leri olması mümkün değildir, tersine, her bir nevi için ancak ve yalnız bir tek "had" vardır. Bunun gibi bir tek nevin bir çok hassaları olur.

والقياسية خمسة الفلسفة وصناعة الجدل والصناعة السوفسطائية وصناعة الخطابة وصناعة الشعر وليس يمتنع أن يكون في²⁵ العملية ما قد²⁶ يستعمل القياس في استنباط بعض أجزائها حتى²⁷ إذا صودفت²⁸ تلك²⁹ الاجزاء³⁰ واستنبطت كلها³¹ وفرع³² منها والتتمت³³ كان فعلها فعل³⁴ التمامها أن تعمل³⁵ عملاً ما³⁴ وذلك مثل الطب والفلاحة والملاحة وهذه³⁶ ليست بصير³⁷ قياسية³⁸ لاجل أن بعض أجزائها يحتاج في استنباط³⁹ إلى قياس بل إنما يكون الصناعة⁴⁰ قياسية⁴⁰ بعد⁴¹ أن يكون فعلها بعد التمامها استعمال القياس والقياس يستعمل إما في أن يخاطب به آخر وإما أن⁴² يستنبط به⁴² الانسان⁴³ فيما⁴³ بينه وبين نفسه شيئاً ما فالفلسفة شأنها⁴⁴ أن يستعمل القياس⁴⁵ في الامرين جميعاً

وإما باقى⁴⁶ الخمسة فإن كل واحدة منها يستعمل كثير القياس بأن يخاطب به آخر فالمخاطبة الفلسفية تسمى⁴⁷ البرهانية وهي⁴⁶ يلتمس بها تعليم الحق وبيانه الأشياء⁴⁸ التي شأنها أن يوقع العلم اليقين بالشيء والمخاطبة⁴⁸ الجدلية يلتمس بها غلبة⁴⁹ المخاطب⁵⁰ بالأشياء المعروفة المشهورة⁵¹ والمخاطبة⁵² السوفسطائية يلتمس بها أن يغلب⁵³ المخاطب غلبة⁵⁴ مظلونة⁵⁴ بالأشياء التي يظن بها في⁵⁵ الظاهر⁵⁵ أنها مشهورة من غير أن تكون⁵⁶ كذلك⁵⁷ ويقصد بها مغالطة⁵⁸ المخاطب والسامعين ويقصد بها⁵⁸ التمويه⁵⁹ والمخرقة⁶⁰ وأن يوهم⁶¹ المتكلم⁶² في نفسه أنه ذو حكمة وذو⁶³ علم⁶³ من غير أن يكون كذلك فلذلك⁶⁴

هو : Ay₂ :²⁸ أو جل اجزائها : Ay_{1,2,3} :²⁷ ما فيه : Ay_{1,2,3} :²⁶ في هذه : Ay_{1,2,3} :²⁵
 فروع : Ay_{1,2,3} :³² yok : Ay_{1,2,3} :³¹ اجزاؤها : Ay_{1,3} :³⁰ yok : Ay_{1,2,3} :²⁹ وقت وقت اجزاؤها
 فعلها بند : EH :³⁵ بعد أن يلتمس أن يعمل عملاً : Ay_{1,2,3} :³⁴ فعل . . . ما بند³⁴ التامة : EH :³³
 : Ay₂ - هذه قياسية : Ay_{1,3} :³⁸ بصير : Ay₂ :³⁷ yok : Ay_{1,2,3} :³⁶ التمامها أن يعمل
 في أن يستنبط به : EH :⁴² yok : Ay_{1,2,3} :⁴¹ yok : Ay_{1,2,3} :⁴⁰ استنباطه : EH :³⁹ هذه قياسية
 : Ay_{1,2,3} :⁴⁶ وهي : Ay_{1,2,3} :⁴⁵ yok : Ay_{1,2,3} :⁴⁴ : yok : Ay_{1,2,3} :⁴³
 سايرها فإنها إنما هي معدة لأن يستعمل القياس في أن خاطب بها المخاطبة الفلسفة (الفلسفية : Ay₂)
 , EH :⁵¹ المخاطبة : Ay₂ :⁵⁰ عليه : Ay_{1,2,3} :⁴⁹ yok : Ay_{1,2,3} :⁴⁸ الأشياء المخاطبة⁴⁸ يسمى : EH :⁴⁷
 , EH :⁵⁴ عليه : Ay_{1,2,3} :⁵³ yok : Ay_{1,2,3} :⁵² yok : Ay_{1,2,3} :⁵¹ المشهورة المعروفة : Ay_{1,2,3} :⁵⁰
 مغالطة بها⁵⁸ ذلك كذلك : Ay_{1,2,3} :⁵⁷ yok : Ay_{1,2,3} :⁵⁶ yok : Ay_{1,2,3} :⁵⁵ yok : Ay_{1,2,3} :⁵⁴
 توهم : Ay_{1,2,3} :⁶¹ yok : Ay₂ :⁶⁰ yok : Ay₂ :⁵⁹ yok : Ay_{1,2,3} :⁵⁸ yok : Ay_{1,2,3} :⁵⁷ yok : Ay_{1,2,3} :⁵⁶ yok : Ay_{1,2,3} :⁵⁵
 ولذلك : Ay_{1,2,3} :⁶⁴ yok : Ay_{1,2,3} :⁶³ yok : Ay_{1,2,3} :⁶² معلوم : EH :⁶²

اشتق⁶⁵ اسمُ الصناعةِ من⁶⁶ الحكمةِ الموهبةِ المظنونِ بها إنَّها حكمةٌ من⁶⁷ غير أنْ يكونَ كذلكَ وذلكَ سوفيًّا وهو الحكمةُ واسطس⁶⁸ و⁶⁹ هو⁶⁹ التمويه⁶⁷ والمخاطبةُ الخطابيةُ يلتمسُ بها اقتناعُ⁷⁰ السامعِ بما سكن⁷¹ نفسه إليه سكونًا⁷² من غير أنْ⁷³ يبلغ اليقينَ والمخاطبةُ الشعريةُ يلتمسُ بها⁷⁰ محاكاةُ الشيءِ وتخيُّله⁷⁴ بالقول⁷⁵ كما أنْ صناعةُ عملِ⁷⁶ الثنائيلِ || تحاكي⁷⁷ أنواعَ الحيواناتِ وسائرِ الاجسامِ⁷⁸ بالأعمالِ⁷⁹ البدنيةِ ونسبةُ صناعةِ الشعرِ إلى سائرِ الصناعاتِ القياسيةِ كنسبةِ عملِ⁸⁰ الثنائيلِ إلى سائرِ الصناعاتِ العمليةِ وكنسبةِ لعبِ الشطرنجِ⁸¹ إلى⁸² قبودِ⁸³ الجيوشِ من⁸⁴ الحيسنِ وكذلك المحاكونَ بأبدانِهِم واعظائِهِم وأصواتِهِم يحكونَ أشياءَ كثيرةً بما يعملونَ⁸⁴ فما يجيئه⁸⁵ الشاعرُ بالاقاويلِ || في⁸⁶ الأمورِ مثلُ ما يجيئه⁸⁷ صانعُ⁸⁸ تمثالِ الانسانِ في الانسانِ المحاكي⁸⁹ لسائرِ الحيواناتِ في تلكَ الحيواناتِ التي تحاكيها⁹⁰ ومثلُ⁹¹ ما يجيئه⁹² اللاعبُ بالشطرنجِ⁹³ من أعمالِ الحربِ فصناعةُ⁹⁴ المنطقِ تعطى⁹⁵ في كلِّ واحدةٍ من الصناعاتِ القياسيةِ القوانينِ⁹⁷ الخاصةِ⁹⁸ التي بها⁹⁸ تلتم⁹⁹ كلُّ واحدةٍ منها و¹⁰⁰ قوانينِ بها¹⁰¹ يمتحنُ ويميزُ¹⁰² ما وصنعَ أنه على مذهبِ صناعةٍ ما منها¹⁰³ فيعلمُ هلْ ذلكَ على¹⁰⁴ مذهبِها أم لا وذلكَ في خمسةِ¹⁰⁵ كتُبٍ وتعطى¹⁰⁶ قوانينِ أُخترَ تشترك¹⁰⁷ فيها هذه الصناعاتُ الخمسُ¹⁰⁸

SH 1 b
SH 2 aEH 106 b
EH 107 a

ومن التمويه⁶⁷ مشتق من: Ay 1:2:3: yok⁶⁶ , اسبق: EH: 65
: Ay 1:2:3: yok واقناع بها⁷⁰ EH: yok⁶⁹ و فسطس: EH: 68
Ay 1:2:3: yok وتخيُّله: Ay 1:2:3: yok⁷⁴ EH: yok⁷³ سلواتما: EH: yok⁷² سكن: EH: yok⁷¹
: yok , yerine : Ay 1:2:3: yok وصناعة الشعر بحال (بحال⁷⁸ Ay) الاشياء بالاقاويل بالاعمال الجيوش : yok , yerine : Ay 1:2:3: yok
: yok⁸⁰ EH: yok⁷⁹ الاجناس: Ay 1:2:3: yok⁷⁸ زحال: Ay 1:3: yok⁷⁷ : yok⁷⁶ Ay 1:2:3: yok
من يعملونه⁸⁴ قبود: Ay 2: yok⁸³ الى صناعة: Ay 1:2:3: yok⁸² الشرح: Ay 1:3: yok⁸¹
الشعرية في: Ay 1:2:3: yok⁸⁶ وما تحيله: Ay 1:2:3: yok⁸⁵ EH: yok⁸⁵ : yok⁸⁵ Ay 1:2:3: yok
والحاك: Ay 1:3: yok⁸⁹ EH: yok⁸⁹ صناعات: Ay 1:2:3: yok⁸⁸ تحيله: Ay 1:2:3: yok⁸⁷
وصناعه: Ay 2: yok⁹⁴ الشرح: Ay 1:3: yok⁹³ تحيله: EH: yok⁹² يمثل: EH: yok⁹¹ يحاكيها: EH: yok⁹⁰
يلتم: EH: yok⁹⁹ Ay 1:2:3: yok⁹⁸ قوانين: Ay 1:2:3: yok⁹⁷ واحد: EH: yok⁹⁶ تعطى: EH: yok⁹⁵
يميز: Ay 1:2:3: yok¹⁰² EH: yok¹⁰² سبر: EH: yok¹⁰² : yok¹⁰¹ Ay 2: yok¹⁰¹ : yok¹⁰⁰ Ay 1:2:3: yok¹⁰⁰ يلتم: Ay 1:2:3: yok
: yok¹⁰⁶ EH: yok¹⁰⁶ خس: Ay 1:2:3: yok¹⁰⁵ : yok¹⁰⁴ Ay 1:2:3: yok¹⁰⁴ فيها: Ay 1:2:3: yok¹⁰³
: yok¹⁰⁷ Ay 1:2:3: yok¹⁰⁷ يشترك: Ay 1:2:3: yok¹⁰⁷

كاتبها و¹⁰⁹ المشتركة في¹¹⁰ ثلاثة¹¹¹ كُتِبَ فيحصل جميع أجزاء المنطق في¹¹² ثمانية كُتِبَ¹¹³

أولها المقولات و¹¹⁴ يشتمل على المقولات¹¹⁵ المفردة¹¹⁶ المدلول عليها بالالفاظ المفردة و¹¹⁷ على الالفاظ المفردة الدالة على المقولات¹¹⁸ المفردة فهي¹¹⁹ أقل¹²⁰ الاجزاء¹²¹ التي منها¹²² تلثم¹²³ القياسات¹²⁴ والاقاويل التي منها تكون¹²⁴ المخاطبة¹²⁵ والثاني كتاب العبارة و¹²⁶ يشتمل على المقولات¹²⁷ المركبة¹²⁸ والالفاظ المركبة¹²⁹ وذلك في معقولين معقولين ولفظين¹³⁰ لفظين¹³⁰ وهذا الترتيب عدد المقدمات التي منها يلثم القياس¹²⁹ والثالث كتاب القياس ويشتمل¹³¹ على الاشياء التي¹³¹ ترتب¹³² عن المقدمات¹³³ المذكورة¹³⁴ في كتاب العبارة فهذه الثلاثة تشتمل على ما يعم الصنایع الخمسة والكتاب¹³⁴ الرابع كتاب البرهان و¹³⁵ يشتمل على القوانين الخاصة¹³⁶ التي بها يلثم¹³⁶ صناعة الفلسفة¹³⁹ خاصة¹⁴⁰ ثم¹⁴¹ الكتاب¹⁴² الاربعة¹⁴³ الباقية تشتمل¹⁴⁴ على¹⁴⁵ كل واحدة¹⁴⁶ من الصنایع¹⁴⁴ الباقية

والفلسفة اربعة اقسام¹⁴⁷ علم التعليم والعلم الطبيعي والعلم الالهي والعلم المدني والتعليم¹⁴⁸ اربعة علم العدد وعلم الهندسة وعلم النجوم¹⁴⁹

¹⁰⁹ Ay 1:2:3 : ¹¹² نكت : EH, Ay 1:2:3 : بها كلها في : ¹¹⁰ Ay 1:2:3 : وهذه : ¹¹¹ Ay 1:2:3 : yok
¹¹⁶ Ay المقولات : ¹¹⁵ EH, Ay 1:2:3 : وهي : ¹¹⁴ Ay 1:2:3 : yok : ¹¹³ Ay : yok
وهي : ¹¹⁹ EH, Ay 1:2:3 : المقولات : ¹¹⁸ Ay 1:2:3 : او : ¹¹⁷ EH, Ay 1:2:3 : yok : ¹¹⁹ Ay : yok
: ¹²⁰ Ay - يلثم : ¹²³ EH : yok : ¹²² Ay 1:2:3 : yok : ¹²¹ Ay 1:2:3 : yok : اول : ¹²⁰ EH : yok
: ¹²⁶ Ay 1:2:3 : المخاطبات : ¹²⁵ Ay 1:2:3 : yok : ¹²⁴ Ay 1:2:3 : yok : القياسات : ... يكون : ¹²⁴ يلثم
الداله : ¹²⁸ Ay 1:2:3 : المركبة : ... القياس : ¹²⁹ yok : ¹²⁸ Ay 1:2:3 : yok : المقولات : ¹²⁷ EH : وهو
على المقولات التي في تركيب الاول وهو المركبات من اثنين اثنين منها وهذا التركيب يحدث المقدمات
: ¹³² EH : تركيب : ¹³¹ yok : ¹³⁰ Ay 1:2:3 : yok : ويشتمل : ... التي : ¹³¹ yok : لفظين : ¹³⁰ EH : القياسة
فيكون ما في الكتاب : ¹³⁴ Ay 1:2:3 : والمذكورة : ... الكتاب : ¹³⁴ yok : مقدمات : ¹³³ Ay 1:2:3 : يتركب
: ¹³⁶ Ay 1:2:3 : yok : وهو الذي : ¹³⁵ Ay 1:2:3 : yok : الاول اخر الاجزا القياسات و (القياسات : ¹³⁵ Ay)
: ¹⁴⁰ Ay 1:2:3 : yok : القسمة : ¹³⁹ Ay 1:2:3 : yok : يلثم : ¹³⁸ EH, Ay 1:2:3 : yok : عنها : ¹³⁷ Ay 1:2:3 : yok
تشتمل : ... الصنایع : ¹⁴⁴ yok : الابنة : ¹⁴³ Ay 1:2:3 : yok : اكتب : ¹⁴² EH, Ay 1:2:3 : yok : تم : ¹⁴¹ Ay 2 : yok : والحدود
: ¹⁴⁷ Ay 1:2:3 : yok : واحد : ¹⁴⁶ EH : على قوانين : ¹⁴⁵ EH : yok : في قوانين الصنایع القياسية : ¹⁴⁴ Ay 1:2:3 : yok
التحوي : ¹⁴⁹ Ay 2 : yok : الصنایع : ¹⁴⁸ EH, Ay 1:2:3 : yok : اجزاء

وعلم الموسيقى والعلم¹⁵⁰ الطبيعي يشتمل على النظر في الاجسام و¹⁵¹ كل¹⁵² ما هو في جسم¹⁵³ بالطبع اى¹⁵⁴ لا بارادة الانسان¹⁵⁴ والعلم¹⁵⁴ الالهى يشتمل على النظر فيما ليس بجسم ولا هو في جسم و¹⁵⁵ على النظر في الاسباب القصوى لكل ما يشتمل عليه ساير العلوم الاخر¹⁵⁵ والعلم¹⁵⁵ المدنى يشتمل على النظر في السعادة التي¹⁵⁶ هي¹⁵⁶ بالحقيقة سعادة¹⁵⁷ وفيما هو سعادة¹⁵⁷ بالظن لا بالحقيقة وفي¹⁵⁷ الاشياء التي اذا استعملت¹⁵⁸ في¹⁵⁸ المدين¹⁵⁸ نال¹⁵⁹ بها اهليها¹⁵⁹ سعادة¹⁶⁰ و¹⁶¹ تعرف¹⁶² الاشياء التي اذا استعملت في المدين عدلت باهلها عن السعادة وهذا العلم يسمى الفلسفة الانسانية ويسمى العملية لانها انما تفحص عن الاشياء¹⁶³ التي شأنها أن تعمل¹⁶⁴ بالارادة وتنال¹⁶⁵ بالارادة¹⁶¹ وصناعة المنطق آلة¹⁶⁶ اذا استعملت في¹⁶⁶ اجزاء¹⁶⁶ الفلسفة¹⁶⁶ حصل بها العلم¹⁶⁷ اليقين¹⁶⁷ لجميع¹⁶⁸ ما تشتمل¹⁶⁹ عليه الصنایع¹⁷⁰ العلمية¹⁷⁰ والعملية¹⁷¹ ولا سبيل¹⁷² إلى¹⁷² التعيين¹⁷² بالحق في¹⁷³ شئ مما يلتمس علمه¹⁷⁴ دون صناعة¹⁷⁵ المنطق واسمها¹⁷⁶ مشتق¹⁷⁷ من النطق¹⁷⁷ وهذه¹⁷⁸ اللفظة تدل عند القدماء على ثلاثة¹⁷⁹ اشياء على القوة التي يعقل¹⁸⁰ بها¹⁸⁰ الانسان المعقولات وهي التي يجاز¹⁸¹ العلوم¹⁸¹ والصناعة بها وبها يميز بين الجميل والقيح من الافعال والثانية¹⁸² المعقولات الحاصلة في نفس الانسان بالفهم ويسمونها النطق الداخل والثالث العبارة باللسان عن ما¹⁸³ في الضمير ويسمونها النطق الخارج وهذه الصناعة لما كانت تعطى¹⁸⁴ القوة الناطقة قوانين في النطق الداخل الذي هو المعقولات وقوانين مشتركة لجميع الالسننة في النطق الخارج الذي هو الالفاظ وتسدد بها¹⁸⁵

SH 2 a
SH 2 b

واى الانسان¹⁵⁴ كل جسم¹⁵³ Ay 1,2,3: yok ¹⁵³ Ay 1,2,3: yok ¹⁵² Ay 1,2,3: yok ¹⁵¹ EH: وفى ¹⁵⁰ Ay₂: yok
 Ay 1,2,3: yok ¹⁵⁷ وفى ¹⁵⁶ Ay 1,2,3: yok ¹⁵⁵ Ay 1,2,3: yok ¹⁵⁴ Ay 1,2,3: yok ¹⁵³ Ay 1,2,3: yok ¹⁵² Ay 1,2,3: yok ¹⁵¹ EH: وفى ¹⁵⁰ Ay₂: yok
 السعادة¹⁶⁰ EH: Ay 1,2,3: yok ¹⁶⁰ EH: عدل باهلها عن ¹⁵⁹ Ay 1,2,3: yok ¹⁵⁸ EH: استعملت ¹⁵⁷ EH: ويعرف
 يعمل¹⁶⁴ EH: الاسباب ¹⁶³ EH: يعرف ¹⁶² EH: Ay 1,2,3: yok ¹⁶¹ EH: وتعرف بالارادة¹⁶¹
 Ay 1,2,3: yok ¹⁶⁹ Ay 1,2,3: yok ¹⁶⁸ Ay 1,2,3: yok ¹⁶⁷ Ay 1,2,3: yok ¹⁶⁶ Ay 1,2,3: yok ¹⁶⁵ EH: تنال¹⁶⁵
 فى اى ¹⁷³ EH: yok ¹⁷² Ay 1,2,3: yok ¹⁷¹ EH: yok ¹⁷⁰ Ay 1,2,3: yok ¹⁶⁹ EH: يشتمل
 النطق¹⁷³ Ay 1,2,3: yok ¹⁷² EH: اسمه ¹⁷¹ Ay 1,2,3: yok ¹⁷⁰ EH: العملية¹⁷⁰ العلمية¹⁷⁰ والعملية¹⁷¹ EH: ¹⁷⁴ EH: ¹⁷³ EH: ¹⁷² EH: ¹⁷¹ EH: ¹⁷⁰ EH: ¹⁶⁹ EH: ¹⁶⁸ EH: ¹⁶⁷ EH: ¹⁶⁶ EH: ¹⁶⁵ EH: ¹⁶⁴ EH: ¹⁶³ EH: ¹⁶² EH: ¹⁶¹ EH: ¹⁶⁰ EH: ¹⁵⁹ EH: ¹⁵⁸ EH: ¹⁵⁷ EH: ¹⁵⁶ EH: ¹⁵⁵ EH: ¹⁵⁴ EH: ¹⁵³ EH: ¹⁵² EH: ¹⁵¹ EH: ¹⁵⁰ EH: ¹⁴⁹ EH: ¹⁴⁸ EH: ¹⁴⁷ EH: ¹⁴⁶ EH: ¹⁴⁵ EH: ¹⁴⁴ EH: ¹⁴³ EH: ¹⁴² EH: ¹⁴¹ EH: ¹⁴⁰ EH: ¹³⁹ EH: ¹³⁸ EH: ¹³⁷ EH: ¹³⁶ EH: ¹³⁵ EH: ¹³⁴ EH: ¹³³ EH: ¹³² EH: ¹³¹ EH: ¹³⁰ EH: ¹²⁹ EH: ¹²⁸ EH: ¹²⁷ EH: ¹²⁶ EH: ¹²⁵ EH: ¹²⁴ EH: ¹²³ EH: ¹²² EH: ¹²¹ EH: ¹²⁰ EH: ¹¹⁹ EH: ¹¹⁸ EH: ¹¹⁷ EH: ¹¹⁶ EH: ¹¹⁵ EH: ¹¹⁴ EH: ¹¹³ EH: ¹¹² EH: ¹¹¹ EH: ¹¹⁰ EH: ¹⁰⁹ EH: ¹⁰⁸ EH: ¹⁰⁷ EH: ¹⁰⁶ EH: ¹⁰⁵ EH: ¹⁰⁴ EH: ¹⁰³ EH: ¹⁰² EH: ¹⁰¹ EH: ¹⁰⁰ EH: ⁹⁹ EH: ⁹⁸ EH: ⁹⁷ EH: ⁹⁶ EH: ⁹⁵ EH: ⁹⁴ EH: ⁹³ EH: ⁹² EH: ⁹¹ EH: ⁹⁰ EH: ⁸⁹ EH: ⁸⁸ EH: ⁸⁷ EH: ⁸⁶ EH: ⁸⁵ EH: ⁸⁴ EH: ⁸³ EH: ⁸² EH: ⁸¹ EH: ⁸⁰ EH: ⁷⁹ EH: ⁷⁸ EH: ⁷⁷ EH: ⁷⁶ EH: ⁷⁵ EH: ⁷⁴ EH: ⁷³ EH: ⁷² EH: ⁷¹ EH: ⁷⁰ EH: ⁶⁹ EH: ⁶⁸ EH: ⁶⁷ EH: ⁶⁶ EH: ⁶⁵ EH: ⁶⁴ EH: ⁶³ EH: ⁶² EH: ⁶¹ EH: ⁶⁰ EH: ⁵⁹ EH: ⁵⁸ EH: ⁵⁷ EH: ⁵⁶ EH: ⁵⁵ EH: ⁵⁴ EH: ⁵³ EH: ⁵² EH: ⁵¹ EH: ⁵⁰ EH: ⁴⁹ EH: ⁴⁸ EH: ⁴⁷ EH: ⁴⁶ EH: ⁴⁵ EH: ⁴⁴ EH: ⁴³ EH: ⁴² EH: ⁴¹ EH: ⁴⁰ EH: ³⁹ EH: ³⁸ EH: ³⁷ EH: ³⁶ EH: ³⁵ EH: ³⁴ EH: ³³ EH: ³² EH: ³¹ EH: ³⁰ EH: ²⁹ EH: ²⁸ EH: ²⁷ EH: ²⁶ EH: ²⁵ EH: ²⁴ EH: ²³ EH: ²² EH: ²¹ EH: ²⁰ EH: ¹⁹ EH: ¹⁸ EH: ¹⁷ EH: ¹⁶ EH: ¹⁵ EH: ¹⁴ EH: ¹³ EH: ¹² EH: ¹¹ EH: ¹⁰ EH: ⁹ EH: ⁸ EH: ⁷ EH: ⁶ EH: ⁵ EH: ⁴ EH: ³ EH: ² EH: ¹ EH: ⁰ EH: ⁻¹ EH: ⁻² EH: ⁻³ EH: ⁻⁴ EH: ⁻⁵ EH: ⁻⁶ EH: ⁻⁷ EH: ⁻⁸ EH: ⁻⁹ EH: ⁻¹⁰ EH: ⁻¹¹ EH: ⁻¹² EH: ⁻¹³ EH: ⁻¹⁴ EH: ⁻¹⁵ EH: ⁻¹⁶ EH: ⁻¹⁷ EH: ⁻¹⁸ EH: ⁻¹⁹ EH: ⁻²⁰ EH: ⁻²¹ EH: ⁻²² EH: ⁻²³ EH: ⁻²⁴ EH: ⁻²⁵ EH: ⁻²⁶ EH: ⁻²⁷ EH: ⁻²⁸ EH: ⁻²⁹ EH: ⁻³⁰ EH: ⁻³¹ EH: ⁻³² EH: ⁻³³ EH: ⁻³⁴ EH: ⁻³⁵ EH: ⁻³⁶ EH: ⁻³⁷ EH: ⁻³⁸ EH: ⁻³⁹ EH: ⁻⁴⁰ EH: ⁻⁴¹ EH: ⁻⁴² EH: ⁻⁴³ EH: ⁻⁴⁴ EH: ⁻⁴⁵ EH: ⁻⁴⁶ EH: ⁻⁴⁷ EH: ⁻⁴⁸ EH: ⁻⁴⁹ EH: ⁻⁵⁰ EH: ⁻⁵¹ EH: ⁻⁵² EH: ⁻⁵³ EH: ⁻⁵⁴ EH: ⁻⁵⁵ EH: ⁻⁵⁶ EH: ⁻⁵⁷ EH: ⁻⁵⁸ EH: ⁻⁵⁹ EH: ⁻⁶⁰ EH: ⁻⁶¹ EH: ⁻⁶² EH: ⁻⁶³ EH: ⁻⁶⁴ EH: ⁻⁶⁵ EH: ⁻⁶⁶ EH: ⁻⁶⁷ EH: ⁻⁶⁸ EH: ⁻⁶⁹ EH: ⁻⁷⁰ EH: ⁻⁷¹ EH: ⁻⁷² EH: ⁻⁷³ EH: ⁻⁷⁴ EH: ⁻⁷⁵ EH: ⁻⁷⁶ EH: ⁻⁷⁷ EH: ⁻⁷⁸ EH: ⁻⁷⁹ EH: ⁻⁸⁰ EH: ⁻⁸¹ EH: ⁻⁸² EH: ⁻⁸³ EH: ⁻⁸⁴ EH: ⁻⁸⁵ EH: ⁻⁸⁶ EH: ⁻⁸⁷ EH: ⁻⁸⁸ EH: ⁻⁸⁹ EH: ⁻⁹⁰ EH: ⁻⁹¹ EH: ⁻⁹² EH: ⁻⁹³ EH: ⁻⁹⁴ EH: ⁻⁹⁵ EH: ⁻⁹⁶ EH: ⁻⁹⁷ EH: ⁻⁹⁸ EH: ⁻⁹⁹ EH: ⁻¹⁰⁰ EH: ⁻¹⁰¹ EH: ⁻¹⁰² EH: ⁻¹⁰³ EH: ⁻¹⁰⁴ EH: ⁻¹⁰⁵ EH: ⁻¹⁰⁶ EH: ⁻¹⁰⁷ EH: ⁻¹⁰⁸ EH: ⁻¹⁰⁹ EH: ⁻¹¹⁰ EH: ⁻¹¹¹ EH: ⁻¹¹² EH: ⁻¹¹³ EH: ⁻¹¹⁴ EH: ⁻¹¹⁵ EH: ⁻¹¹⁶ EH: ⁻¹¹⁷ EH: ⁻¹¹⁸ EH: ⁻¹¹⁹ EH: ⁻¹²⁰ EH: ⁻¹²¹ EH: ⁻¹²² EH: ⁻¹²³ EH: ⁻¹²⁴ EH: ⁻¹²⁵ EH: ⁻¹²⁶ EH: ⁻¹²⁷ EH: ⁻¹²⁸ EH: ⁻¹²⁹ EH: ⁻¹³⁰ EH: ⁻¹³¹ EH: ⁻¹³² EH: ⁻¹³³ EH: ⁻¹³⁴ EH: ⁻¹³⁵ EH: ⁻¹³⁶ EH: ⁻¹³⁷ EH: ⁻¹³⁸ EH: ⁻¹³⁹ EH: ⁻¹⁴⁰ EH: ⁻¹⁴¹ EH: ⁻¹⁴² EH: ⁻¹⁴³ EH: ⁻¹⁴⁴ EH: ⁻¹⁴⁵ EH: ⁻¹⁴⁶ EH: ⁻¹⁴⁷ EH: ⁻¹⁴⁸ EH: ⁻¹⁴⁹ EH: ⁻¹⁵⁰ EH: ⁻¹⁵¹ EH: ⁻¹⁵² EH: ⁻¹⁵³ EH: ⁻¹⁵⁴ EH: ⁻¹⁵⁵ EH: ⁻¹⁵⁶ EH: ⁻¹⁵⁷ EH: ⁻¹⁵⁸ EH: ⁻¹⁵⁹ EH: ⁻¹⁶⁰ EH: ⁻¹⁶¹ EH: ⁻¹⁶² EH: ⁻¹⁶³ EH: ⁻¹⁶⁴ EH: ⁻¹⁶⁵ EH: ⁻¹⁶⁶ EH: ⁻¹⁶⁷ EH: ⁻¹⁶⁸ EH: ⁻¹⁶⁹ EH: ⁻¹⁷⁰ EH: ⁻¹⁷¹ EH: ⁻¹⁷² EH: ⁻¹⁷³ EH: ⁻¹⁷⁴ EH: ⁻¹⁷⁵ EH: ⁻¹⁷⁶ EH: ⁻¹⁷⁷ EH: ⁻¹⁷⁸ EH: ⁻¹⁷⁹ EH: ⁻¹⁸⁰ EH: ⁻¹⁸¹ EH: ⁻¹⁸² EH: ⁻¹⁸³ EH: ⁻¹⁸⁴ EH: ⁻¹⁸⁵ EH: ⁻¹⁸⁶ EH: ⁻¹⁸⁷ EH: ⁻¹⁸⁸ EH: ⁻¹⁸⁹ EH: ⁻¹⁹⁰ EH: ⁻¹⁹¹ EH: ⁻¹⁹² EH: ⁻¹⁹³ EH: ⁻¹⁹⁴ EH: ⁻¹⁹⁵ EH: ⁻¹⁹⁶ EH: ⁻¹⁹⁷ EH: ⁻¹⁹⁸ EH: ⁻¹⁹⁹ EH: ⁻²⁰⁰ EH: ⁻²⁰¹ EH: ⁻²⁰² EH: ⁻²⁰³ EH: ⁻²⁰⁴ EH: ⁻²⁰⁵ EH: ⁻²⁰⁶ EH: ⁻²⁰⁷ EH: ⁻²⁰⁸ EH: ⁻²⁰⁹ EH: ⁻²¹⁰ EH: ⁻²¹¹ EH: ⁻²¹² EH: ⁻²¹³ EH: ⁻²¹⁴ EH: ⁻²¹⁵ EH: ⁻²¹⁶ EH: ⁻²¹⁷ EH: ⁻²¹⁸ EH: ⁻²¹⁹ EH: ⁻²²⁰ EH: ⁻²²¹ EH: ⁻²²² EH: ⁻²²³ EH: ⁻²²⁴ EH: ⁻²²⁵ EH: ⁻²²⁶ EH: ⁻²²⁷ EH: ⁻²²⁸ EH: ⁻²²⁹ EH: ⁻²³⁰ EH: ⁻²³¹ EH: ⁻²³² EH: ⁻²³³ EH: ⁻²³⁴ EH: ⁻²³⁵ EH: ⁻²³⁶ EH: ⁻²³⁷ EH: ⁻²³⁸ EH: ⁻²³⁹ EH: ⁻²⁴⁰ EH: ⁻²⁴¹ EH: ⁻²⁴² EH: ⁻²⁴³ EH: ⁻²⁴⁴ EH: ⁻²⁴⁵ EH: ⁻²⁴⁶ EH: ⁻²⁴⁷ EH: ⁻²⁴⁸ EH: ⁻²⁴⁹ EH: ⁻²⁵⁰ EH: ⁻²⁵¹ EH: ⁻²⁵² EH: ⁻²⁵³ EH: ⁻²⁵⁴ EH: ⁻²⁵⁵ EH: ⁻²⁵⁶ EH: ⁻²⁵⁷ EH: ⁻²⁵⁸ EH: ⁻²⁵⁹ EH: ⁻²⁶⁰ EH: ⁻²⁶¹ EH: ⁻²⁶² EH: ⁻²⁶³ EH: ⁻²⁶⁴ EH: ⁻²⁶⁵ EH: ⁻²⁶⁶ EH: ⁻²⁶⁷ EH: ⁻²⁶⁸ EH: ⁻²⁶⁹ EH: ⁻²⁷⁰ EH: ⁻²⁷¹ EH: ⁻²⁷² EH: ⁻²⁷³ EH: ⁻²⁷⁴ EH: ⁻²⁷⁵ EH: ⁻²⁷⁶ EH: ⁻²⁷⁷ EH: ⁻²⁷⁸ EH: ⁻²⁷⁹ EH: ⁻²⁸⁰ EH: ⁻²⁸¹ EH: ⁻²⁸² EH: ⁻²⁸³ EH: ⁻²⁸⁴ EH: ⁻²⁸⁵ EH: ⁻²⁸⁶ EH: ⁻²⁸⁷ EH: ⁻²⁸⁸ EH: ⁻²⁸⁹ EH: ⁻²⁹⁰ EH: ⁻²⁹¹ EH: ⁻²⁹² EH: ⁻²⁹³ EH: ⁻²⁹⁴ EH: ⁻²⁹⁵ EH: ⁻²⁹⁶ EH: ⁻²⁹⁷ EH: ⁻²⁹⁸ EH: ⁻²⁹⁹ EH: ⁻³⁰⁰ EH: ⁻³⁰¹ EH: ⁻³⁰² EH: ⁻³⁰³ EH: ⁻³⁰⁴ EH: ⁻³⁰⁵ EH: ⁻³⁰⁶ EH: ⁻³⁰⁷ EH: ⁻³⁰⁸ EH: ⁻³⁰⁹ EH: ⁻³¹⁰ EH: ⁻³¹¹ EH: ⁻³¹² EH: ⁻³¹³ EH: ⁻³¹⁴ EH: ⁻³¹⁵ EH: ⁻³¹⁶ EH: ⁻³¹⁷ EH: ⁻³¹⁸ EH: ⁻³¹⁹ EH: ⁻³²⁰ EH: ⁻³²¹ EH: ⁻³²² EH: ⁻³²³ EH: ⁻³²⁴ EH: ⁻³²⁵ EH: ⁻³²⁶ EH: ⁻³²⁷ EH: ⁻³²⁸ EH: ⁻³²⁹ EH: ⁻³³⁰ EH: ⁻³³¹ EH: ⁻³³² EH: ⁻³³³ EH: ⁻³³⁴ EH: ⁻³³⁵ EH: ⁻³³⁶ EH: ⁻³³⁷ EH: ⁻³³⁸ EH: ⁻³³⁹ EH: ⁻³⁴⁰ EH: ⁻³⁴¹ EH: ⁻³⁴² EH: ⁻³⁴³ EH: ⁻³⁴⁴ EH: ⁻³⁴⁵ EH: ⁻³⁴⁶ EH: ⁻³⁴⁷ EH: ⁻³⁴⁸ EH: ⁻³⁴⁹ EH: ⁻³⁵⁰ EH: ⁻³⁵¹ EH: ⁻³⁵² EH: ⁻³⁵³ EH: ⁻³⁵⁴ EH: ⁻³⁵⁵ EH: ⁻³⁵⁶ EH: ⁻³⁵⁷ EH: ⁻³⁵⁸ EH: ⁻³⁵⁹ EH: ⁻³⁶⁰ EH: ⁻³⁶¹ EH: ⁻³⁶² EH: ⁻³⁶³ EH: ⁻³⁶⁴ EH: ⁻³⁶⁵ EH: ⁻³⁶⁶ EH: ⁻³⁶⁷ EH: ⁻³⁶⁸ EH: ⁻³⁶⁹ EH: ⁻³⁷⁰ EH: ⁻³⁷¹ EH: ⁻³⁷² EH: ⁻³⁷³ EH: ⁻³⁷⁴ EH: ⁻³⁷⁵ EH: ⁻³⁷⁶ EH: ⁻³⁷⁷ EH: ⁻³⁷⁸ EH: ⁻³⁷⁹ EH: ⁻³⁸⁰ EH: ⁻³⁸¹ EH: ⁻³⁸² EH: ⁻³⁸³ EH: ⁻³⁸⁴ EH: ⁻³⁸⁵ EH: ⁻³⁸⁶ EH: ⁻³⁸⁷ EH: ⁻³⁸⁸ EH: ⁻³⁸⁹ EH: ⁻³⁹⁰ EH: ⁻³⁹¹ EH: ⁻³⁹² EH: ⁻³⁹³ EH: ⁻³⁹⁴ EH: ⁻³⁹⁵ EH: ⁻³⁹⁶ EH: ⁻³⁹⁷ EH: ⁻³⁹⁸ EH: ⁻³⁹⁹ EH: ⁻⁴⁰⁰ EH: ⁻⁴⁰¹ EH: ⁻⁴⁰² EH: ⁻⁴⁰³ EH: ⁻⁴⁰⁴ EH: ⁻⁴⁰⁵ EH: ⁻⁴⁰⁶ EH: ⁻⁴⁰⁷ EH: ⁻⁴⁰⁸ EH: ⁻⁴⁰⁹ EH: ⁻⁴¹⁰ EH: ⁻⁴¹¹ EH: ⁻⁴¹² EH: ⁻⁴¹³ EH: ⁻⁴¹⁴ EH: ⁻⁴¹⁵ EH: ⁻⁴¹⁶ EH: ⁻⁴¹⁷ EH: ⁻⁴¹⁸ EH: ⁻⁴¹⁹ EH: ⁻⁴²⁰ EH: ⁻⁴²¹ EH: ⁻⁴²² EH: ⁻⁴²³ EH: ⁻⁴²⁴ EH: ⁻⁴²⁵ EH: ⁻⁴²⁶ EH: ⁻⁴²⁷ EH: ⁻⁴²⁸ EH: ⁻⁴²⁹ EH: ⁻⁴³⁰ EH: ⁻⁴³¹ EH: ⁻⁴³² EH: ⁻⁴³³ EH: ⁻⁴³⁴ EH: ⁻⁴³⁵ EH: ⁻⁴³⁶ EH: ⁻⁴³⁷ EH: ⁻⁴³⁸ EH: ⁻⁴³⁹ EH: ⁻⁴⁴⁰ EH: ⁻⁴⁴¹ EH: ⁻⁴⁴² EH: ⁻⁴⁴³ EH: ⁻⁴⁴⁴ EH: ⁻⁴⁴⁵ EH: ⁻⁴⁴⁶ EH: ⁻⁴⁴⁷ EH: ⁻⁴⁴⁸ EH: ⁻⁴⁴⁹ EH: ⁻⁴⁵⁰ EH: ⁻⁴⁵¹ EH: ⁻⁴⁵² EH: ⁻⁴⁵³ EH: ⁻⁴⁵⁴ EH: ⁻⁴⁵⁵ EH: ⁻⁴⁵⁶ EH: ⁻⁴⁵⁷ EH: ⁻⁴⁵⁸ EH: ⁻⁴⁵⁹ EH: ⁻⁴⁶⁰ EH: ⁻⁴⁶¹ EH: ⁻⁴⁶² EH: ⁻⁴⁶³ EH: ⁻⁴⁶⁴ EH: ⁻⁴⁶⁵ EH: ⁻⁴⁶⁶ EH: ⁻⁴⁶⁷ EH: ⁻⁴⁶⁸ EH: ⁻⁴⁶⁹ EH: ⁻⁴⁷⁰ EH: ⁻⁴⁷¹ EH: ⁻⁴⁷² EH: ⁻⁴⁷³ EH: ⁻⁴⁷⁴ EH: ⁻⁴⁷⁵ EH: ⁻⁴⁷⁶ EH: ⁻⁴⁷⁷ EH: ⁻⁴⁷⁸ EH: ⁻⁴⁷⁹ EH: ⁻⁴⁸⁰ EH: ⁻⁴⁸¹ EH: ⁻⁴⁸² EH: ⁻⁴⁸³ EH: ⁻⁴⁸⁴ EH: ⁻⁴⁸⁵ EH: ⁻⁴⁸⁶ EH: ⁻⁴⁸⁷ EH: ⁻⁴⁸⁸ EH: ⁻⁴⁸⁹ EH: ⁻⁴⁹⁰ EH: ⁻⁴⁹¹ EH: ⁻⁴⁹² EH: ⁻⁴⁹³ EH: ⁻⁴⁹⁴ EH: ⁻⁴⁹⁵ EH: ⁻⁴⁹⁶ EH: ⁻⁴⁹⁷ EH: ⁻⁴⁹⁸ EH: ⁻⁴⁹⁹ EH: ⁻⁵⁰⁰ EH: ⁻⁵⁰¹ EH: ⁻⁵⁰² EH: ⁻⁵⁰³ EH: ⁻⁵⁰⁴ EH: ⁻⁵⁰⁵ EH: ⁻⁵⁰⁶ EH: ⁻⁵⁰⁷ EH: ⁻⁵⁰⁸ EH: ⁻⁵⁰⁹ EH: ⁻⁵¹⁰ EH: ⁻⁵¹¹ EH: ⁻⁵¹² EH: ⁻⁵¹³ EH: ⁻⁵¹⁴ EH: ⁻⁵¹⁵ EH: ⁻⁵¹⁶ EH: ⁻⁵¹⁷ EH: ⁻⁵¹⁸ EH: ⁻⁵¹⁹ EH: ⁻⁵²⁰ EH: ⁻⁵²¹ EH: ⁻⁵²² EH: ⁻⁵²³ EH: ⁻⁵²⁴ EH: ⁻⁵²⁵ EH: ⁻⁵²⁶ EH: ⁻⁵²⁷ EH: ⁻⁵²⁸ EH: ⁻⁵²⁹ EH: ⁻⁵³⁰ EH: ⁻⁵³¹ EH: ⁻⁵³² EH: ⁻⁵³³ EH: ⁻⁵³⁴ EH: ⁻⁵³⁵ EH: ⁻⁵³⁶ EH: ⁻⁵³⁷ EH: ⁻⁵³⁸ EH: ⁻⁵³⁹ EH: ⁻⁵⁴⁰ EH: ⁻⁵⁴¹ EH: ⁻⁵⁴² EH: ⁻⁵⁴³ EH: ⁻⁵⁴⁴ EH: ⁻⁵⁴⁵ EH: ⁻⁵⁴⁶ EH: ⁻⁵⁴⁷ EH: ⁻⁵⁴⁸ EH: ⁻⁵⁴⁹ EH: ⁻⁵⁵⁰ EH: ⁻⁵⁵¹ EH: ⁻⁵⁵² EH: ⁻⁵⁵³ EH: ⁻⁵⁵⁴ EH: ⁻⁵⁵⁵ EH: ⁻⁵⁵⁶ EH: ⁻⁵⁵⁷ EH: ⁻⁵⁵⁸ EH: ⁻⁵⁵⁹ EH: ⁻⁵⁶⁰ EH: ⁻⁵⁶¹ EH: ⁻⁵⁶² EH: ⁻⁵⁶³ EH: ⁻⁵⁶⁴ EH: ⁻⁵⁶⁵ EH: ⁻⁵⁶⁶ EH: ⁻⁵⁶⁷ EH: ⁻⁵⁶⁸ EH: ⁻⁵⁶⁹ EH: ⁻⁵⁷⁰ EH: ⁻⁵⁷¹ EH: ⁻⁵⁷² EH: ⁻⁵⁷³ EH: ⁻⁵⁷⁴ EH: ⁻⁵⁷⁵ EH: ⁻⁵⁷⁶ EH: ⁻⁵⁷⁷ EH: ⁻⁵⁷⁸ EH: ⁻⁵⁷⁹ EH: ⁻⁵⁸⁰ EH: ⁻⁵⁸¹ EH: ⁻⁵⁸² EH: ⁻⁵⁸³ EH: ⁻⁵⁸⁴ EH: ⁻⁵⁸⁵ EH: ⁻⁵⁸⁶ EH: ⁻⁵⁸⁷ EH: ⁻⁵⁸⁸ EH: ⁻⁵⁸⁹ EH: ⁻⁵⁹⁰ EH: ⁻⁵⁹¹ EH: ⁻⁵⁹² EH: ⁻⁵⁹³ EH: ⁻⁵⁹⁴ EH: ⁻⁵⁹⁵ EH: ⁻⁵⁹⁶ EH: ⁻⁵⁹⁷ EH: ⁻⁵⁹⁸ EH: ⁻⁵⁹⁹ EH: ⁻⁶⁰⁰ EH: ⁻⁶⁰¹ EH: ⁻⁶⁰² EH: ⁻⁶⁰³ EH: ⁻⁶⁰⁴ EH: ⁻⁶⁰⁵ EH: ⁻⁶⁰⁶ EH: ⁻⁶⁰⁷ EH: ⁻⁶⁰⁸ EH: ⁻⁶⁰⁹ EH: ⁻⁶¹⁰ EH: ⁻⁶¹¹ EH: ⁻⁶¹² EH: ⁻⁶¹³ EH: ⁻⁶¹⁴ EH: ⁻⁶¹⁵ EH: ⁻⁶¹⁶ EH: ⁻⁶¹⁷ EH: ⁻⁶¹⁸ EH: ⁻⁶¹⁹ EH: ⁻⁶²⁰ EH: ⁻⁶²¹ EH: ⁻⁶²² EH: ⁻⁶²³ EH: ⁻⁶²⁴ EH: ⁻⁶²⁵ EH: ⁻⁶²⁶ EH: ⁻⁶²⁷ EH: ⁻⁶²⁸ EH: ⁻⁶²⁹ EH: ⁻⁶³⁰ EH: ⁻⁶³¹ EH: ⁻⁶³² EH: ⁻⁶³³ EH: ⁻⁶³⁴ EH: ⁻⁶³⁵ EH: ⁻⁶³⁶ EH: ⁻⁶³⁷ EH: ⁻⁶³⁸ EH: ⁻⁶³⁹ EH: ⁻⁶⁴⁰ EH: ⁻⁶⁴¹ EH: ⁻⁶⁴² EH: ⁻⁶⁴³ EH: ⁻⁶⁴⁴ EH: ⁻⁶⁴⁵ EH: ⁻⁶⁴⁶ EH: ⁻⁶⁴⁷ EH: ⁻⁶⁴⁸ EH: ⁻⁶⁴⁹ EH: ⁻⁶⁵⁰ EH: ⁻⁶⁵¹ EH: ⁻⁶⁵² EH: ⁻⁶⁵³ EH: ⁻⁶⁵⁴ EH: ⁻⁶⁵⁵ EH: ⁻⁶⁵⁶ EH: ⁻⁶⁵⁷ EH: ⁻⁶⁵⁸ EH: ⁻⁶⁵⁹ EH: ⁻⁶⁶⁰ EH: ⁻⁶⁶¹ EH: ⁻⁶⁶² EH: ⁻⁶⁶³ EH: ⁻⁶⁶⁴ EH: ⁻⁶⁶⁵ EH: ⁻⁶⁶⁶ EH: ⁻⁶⁶⁷ EH: ⁻⁶⁶⁸ EH: ⁻⁶⁶⁹ EH: ⁻⁶⁷⁰ EH: ⁻⁶⁷¹ EH: ⁻⁶⁷² EH: ⁻⁶⁷³ EH: ⁻⁶⁷⁴ EH: ⁻⁶⁷⁵ EH: ⁻⁶⁷⁶ EH: ⁻⁶⁷⁷ EH: ⁻⁶⁷⁸ EH: ⁻⁶⁷⁹ EH: ⁻⁶⁸⁰ EH: ⁻⁶⁸¹ EH: ⁻⁶⁸² EH: ⁻⁶⁸³ EH: ⁻⁶⁸⁴ EH: ⁻⁶⁸⁵ EH: ⁻⁶⁸⁶ EH: ⁻⁶⁸⁷ EH: ⁻⁶⁸⁸ EH: ⁻⁶⁸⁹ EH: ⁻⁶⁹⁰ EH: ⁻⁶⁹¹ EH: ⁻⁶⁹² EH: ⁻⁶⁹³ EH: ⁻⁶⁹⁴ EH: ⁻⁶⁹⁵ EH: ⁻⁶⁹⁶ EH: ⁻⁶⁹⁷ EH: ⁻⁶⁹⁸ EH: ⁻⁶⁹⁹ EH: ⁻⁷⁰⁰ EH: ⁻⁷⁰¹ EH: ⁻⁷⁰² EH: ⁻⁷⁰³ EH: ⁻⁷⁰⁴ EH: ⁻⁷⁰⁵ EH: ⁻⁷⁰⁶ EH: ⁻⁷⁰⁷ EH: ⁻⁷⁰⁸ EH: ⁻⁷⁰⁹ EH: ⁻⁷¹⁰ EH: ⁻⁷¹¹ EH: ⁻⁷¹² EH: ⁻⁷¹³ EH: ⁻⁷¹⁴ EH: ⁻⁷¹⁵ EH: ⁻⁷¹⁶ EH: ⁻⁷¹⁷ EH: ⁻⁷¹⁸ EH: ⁻⁷¹⁹ EH: ⁻⁷²⁰ EH: ⁻⁷²¹ EH: ⁻⁷²² EH: ⁻⁷²³ EH: ⁻⁷²⁴ EH: ⁻⁷²⁵ EH: ⁻⁷²⁶ EH: ⁻⁷²⁷ EH: ⁻⁷²⁸ EH: ⁻⁷²⁹ EH: ⁻⁷³⁰ EH: ⁻⁷³¹ EH: ⁻⁷³² EH: ⁻⁷³³ EH: ⁻⁷³⁴ EH: ⁻⁷³⁵ EH: ⁻⁷³⁶ EH: ⁻⁷³⁷ EH: ⁻⁷³⁸ EH: ⁻⁷³⁹ EH: ⁻⁷⁴⁰ EH: ⁻⁷⁴¹ EH: ⁻⁷⁴² EH: ⁻⁷⁴³ EH: ⁻⁷⁴⁴ EH: ⁻⁷⁴⁵ EH: ⁻⁷⁴⁶ EH: ⁻⁷⁴⁷ EH: ⁻⁷⁴⁸ EH: ⁻⁷⁴⁹ EH: ⁻⁷⁵⁰ EH: ⁻⁷⁵¹ EH: ⁻⁷⁵² EH: ⁻⁷⁵³ EH: ⁻⁷⁵⁴ EH: ⁻⁷⁵⁵ EH: ⁻⁷⁵⁶ EH: ⁻⁷⁵⁷ EH: ⁻⁷⁵⁸ EH: ⁻⁷⁵⁹ EH: ⁻⁷⁶⁰ EH: ⁻⁷⁶¹ EH: ⁻⁷⁶² EH: ⁻⁷⁶³ EH: ⁻⁷⁶⁴ EH: ⁻⁷⁶⁵ EH: ⁻⁷⁶⁶ EH: ⁻⁷⁶⁷ EH: ⁻⁷⁶⁸ EH: ⁻⁷⁶⁹ EH: ⁻⁷⁷⁰ EH: ⁻⁷⁷¹ EH: ⁻⁷⁷² EH: ⁻⁷⁷³ EH: ⁻⁷⁷⁴ EH: ⁻⁷⁷⁵ EH: ⁻⁷⁷⁶ EH: ⁻⁷⁷⁷ EH: ⁻⁷⁷⁸ EH: ⁻⁷⁷⁹ EH: ⁻⁷⁸⁰ EH: ⁻⁷⁸¹ EH: ⁻⁷⁸² EH: ⁻⁷⁸³ EH: ⁻⁷⁸⁴ EH: ⁻⁷⁸⁵ EH: ⁻⁷⁸⁶ EH: ⁻⁷⁸⁷ EH: ⁻⁷⁸⁸ EH: ⁻⁷⁸⁹ EH: ⁻⁷⁹⁰ EH: ⁻⁷⁹¹ EH: ⁻⁷⁹² EH: ⁻⁷⁹³ EH: ⁻⁷⁹⁴ EH: ⁻⁷⁹⁵ EH: ⁻⁷⁹⁶ EH: ⁻⁷⁹⁷ EH: ⁻⁷⁹⁸ EH: ⁻⁷⁹⁹ EH: ⁻⁸⁰⁰ EH: ⁻⁸⁰¹ EH: ⁻⁸⁰² EH: ⁻⁸⁰³ EH: ⁻⁸⁰⁴ EH: ⁻⁸⁰⁵ EH: ⁻⁸⁰⁶ EH: ⁻⁸⁰⁷ EH: ⁻⁸⁰⁸ EH: ⁻⁸⁰⁹ EH: ⁻⁸¹⁰ EH

EH 107 a
EH 107 b

القوة الناطقة في الامرين جميعاً نحو الصواب وتحزرها من الغلط فيها جميعاً سميت بالمنطق وبشاركتها النحو بعض المشاركة ويفارقها ايضاً¹⁸⁶ لأن النحو أنها يعطى قوانين في الالفاظ التي تخص امة ما وأهل ذلك¹⁸⁷ اللسان¹⁸⁸ وصناعة المنطق تعطى¹⁸⁹ قوانين¹⁸⁹ في الالفاظ مشتركة لجميع الالسنه¹⁷⁸ و¹⁹⁰ أهل صناعة المنطق يسمون الصفات محمولات والموصوفات موضوعات والصفات¹⁹¹ هي¹⁹¹ المحمولات منها بسيطة¹⁹² ومنها مركبة¹⁹³ والبسيطة¹⁹⁴ ما دل عليه¹⁹⁵ بلفظة مفردة¹⁹⁶ مثل¹⁹⁷ الانسان و¹⁹⁹ الحيوان والناطق والابيض والاسود والمركب ما دل عليه بلفظ مركب مثل قولنا الحيوان الناطق والانسان الابيض¹⁹⁸ وكل¹⁹⁸ محمول بسيط قاماً يشابه²⁰⁰ به شئ²⁰¹ او شياء²⁰¹ يبين به شئ²⁰² شياء²⁰² والذي يشابه²⁰³ به شئ²⁰³ شياء²⁰⁴ إما²⁰⁴ أن²⁰⁵ يشبه²⁰⁶ به في جوهره وإما في حال من الاحواله لا في جوهره²⁰⁵ فالمحمول²⁰⁷ الذي يشابه²⁰⁸ شيئان أو أكثر يسمى²⁰⁹ المحمول الكلتى مثل الانسان والحيوان وما لا يشابه انسان اصلاً يسمى الشخص مثل زيد وعمرو والذي يشابه²¹⁰ به شيئان²¹¹ في جوهرهما²¹² هو المحمول من طريق ما هو من قبيل أنه يستعمل في جواب ما هو هذا المرقي او المحسوس في الجملة²¹³ مثل الانسان والحيوان واعم²¹⁴ المحمولين البسيطين²¹⁴ الذين²¹⁵ يشابه²¹⁶ به شيئان في جوهرهما²¹⁷ يسمى²¹⁸ الجنس وخصصهما هو النوع مثل

¹⁸⁶ EH: yok ¹⁸⁷ EH: yok ¹⁸⁸ EH: ما لسان ¹⁸⁹ EH: يعطى ¹⁹⁰ EH: yok ¹⁹¹ Ay 1:2:3: yok
مركبة ¹⁹² Ay 1:2:3: عليها ¹⁹³ Ay 1:2:3: البسيط ¹⁹⁴ EH: المركب ¹⁹⁵ EH: بسيط ¹⁹⁶ EH:
¹⁹⁷ Ay 1:2:3: yok ¹⁹⁸ Ay 1:2:3: مثل قولنا ¹⁹⁹ Ay 1:2:3: الابيض
- والذي ²⁰⁰ EH: واما ان ²⁰¹ EH: يشبه ²⁰² Ay 1:2:3: - يشابه ²⁰³ EH: كل صفة
اخر واما ²⁰⁴ Ay 1:2:3: تشبه ²⁰⁵ Ay 1:2:3: - تشابه ²⁰⁶ EH: والمحمول الذي ²⁰⁷ Ay 1:2:3:
تشابه ²⁰⁸ EH: ان يبين به شئ شيئان ²⁰⁹ Ay 1:2:3: ان يشبه جوهر (جوهره : EH)
وكذلك المحمول الذي يبين به شئ شياء اما تبينة في جوهره واما ²¹⁰ EH: yerine ²¹¹ EH: والمحمول
والمحمول الذي يشبهه شئ اخر اما ان يشبهه ²¹² Ay 1:2:3: في حال من احواله لا في جوهره والمحمول
في جوهره واما ان يشبهه في حال من احواله لا في جوهره والمحمول الذي يبين به شئ شياء
EH: ²¹³ فاما ان سائر في جوهره واما ان سائر (تبينته Ay 2) وفي حاله لا في جوهره والمحمول
به سانه ²¹⁴ Ay 1:2:3: قسمي : Ay 2 - قسمي : Ay 1:3 ²¹⁵ Ay 1:2:3: يشابه
: Ay 1:2:3: yok ²¹⁶ Ay 1:2:3: بالجملة ²¹⁷ EH: جوهره ²¹⁸ EH: شان ²¹⁹ Ay 2:
هو : Ay 1:2:3: ²²⁰ Ay 1:3: - جوهرهما ²²¹ EH: شان بهما ²²² Ay 1:2:3: الذي

الانسان والحيوان اللذين يشابه²¹⁹ بهما زيد وعمرو في جوهريهما والحيوان²²⁰ جنس²²¹ لهما والانسان نوع²²² لهما وذلك²²¹ إننا إذا رأينا شحصاً من بعيد فقلنا ما هو هذا المرئي فللمجيب أن يجيب أنه حيوان²²³ وله أن يجيب أنه انسان²²⁴ إذا اتفق أن يكون المرئي زيدا مثلاً فالحيوان²²² جنسه والانسان²²¹ نوعه²²¹ والذي ينشأ به²²³ به اثنان²²⁵ أو أكثر لا في جواهرهما²²⁴ يسمى²²⁵ العرض والذي يبين به الشيء²²⁶ شيئاً آخر في جوهره هو الفصل²²⁷ والذي يبين به شيء شيئاً آخر لا في جوهره فهو²²⁷ الخاصة والمحمولات²²⁸ الكلية²²⁹ البسيطة هي هذه الخمسة جنس²³⁰ ونوع²³⁰ وفصل²³⁰ وخاصة²³⁰ وعرض²³⁰ وقد يرسم الجنس²³⁰ أنه أعم²³⁰ محمولين بسيطين يصلح أن يجاب²³⁰ بهما في جواب ما هو هذا الذي نراه²³¹ أو نحسه في الجملة والنوع²³⁰ اخصها وايضا فإن الفصل²³⁰ هو المحمول²³⁰ الذي يتميز به النوع²³⁰ في جوهره من نوع آخر مشارك له في الجنس مثل الناطق²³⁰ الذي يتميز به الانسان²³⁰ عن سائر الحيوانات المشاركة له في أنه حيوان²³⁰ والخاصة²³⁰ هي المحمول²³⁰ الذي لا يوجد إلا في نوع واحد فقط مثل الضحك²³⁰ في الانسان وحده²³⁰ ومثل قولنا منتصب²³² القامة²³² وقولنا القابل²³² العلم²³² وقولنا الذي يمكنه²³³ أن يبيع ويشترى فهذه كلها يوجد الانسان وحده²³³ والعرض²³³ هو الذي يحمل على انواع كثيرة لامن طريق ما هو مثل²³⁴ الاسود²³⁴ والابيض²³⁴ فإننا نقول الانسان²³⁵ ابيض²³⁵ والفرس²³⁵ ابيض²³⁵ والثور²³⁵ ابيض²³⁵ وكذلك²³⁵ في الاسود²³⁵

SH 2 b
SH 3 a

والمحمولات المركبة²³⁶ فإنها²³⁶ ترتب²³⁷ عن هذه الخمسة مثل قولنا زيد حيوان²³⁸ ناطق²³⁸ فإنه مرتب من جنس²³⁸ وفصل²³⁸ وقولنا زيد حيوان²³⁸ ضحك²³⁸ أو حيوان²³⁸ يمكنه أن يبيع ويشترى مرتب من جنس²³⁸ وخاصة²³⁸ وقولنا زيد حيوان²³⁸ ابيض²³⁸ مرتب من جنس²³⁸ وعرض²³⁸ وقولنا زيد طيب²³⁸ حاذق²³⁸ فإن²³⁸ محمولته وهو قولنا طيب²³⁸ حاذق²³⁸ مرتب من عرضين²³⁸ وكذلك²³⁸ سائر المحمولات المركبة²³⁸ فإنها من

وذلك نوعه²²¹ فالحيوان²²⁰ Ay 1:2:3 سانه بهما²²⁰ Ay 1:2:3 والذين يشابه بهما²¹⁹ EH: 219
لا في جواهرهما²²⁴ EH: 224 سانه بهما²²³ Ay 1:2:3 والحيوان²²² EH: 222 Ay 1:2:3 yok
EH: 227 شي²²⁶ EH, Ay 1:2:3 yok²²⁵ Ay 1:2:3 لا في جواهرهما²²⁴ Ay 2 - وجواهرهما²²⁶
والمركبات²²⁸ Ay 1:2:3 yerine جنس²³⁰ Ay 1:2:3 yok²²⁹ فالمحمولات²²⁸ EH: 228 هو
EH: 233 yok²³² EH: 232 يراه²³¹ EH: 231 Nüşalar burada biter. فإن ركبها غير هذه
فذلك²³⁸ EH: 238 تركيب²³⁷ EH: 237 فأما²³⁶ EH: 236 yok²³⁵ EH: yok²³⁵ EH: yok²³⁴ عليه²³⁴ EH:

EH 107 b
EH 108 a

هذه تركيب²³⁹ وكل²⁴⁰ محمول مركب من جنس وفصل أو جنسين وفصلين أو أكثر متى كان مساوياً في الحمل لنوع ما فإنه حد²⁴¹ لذلك النوع مثل قولنا الحيوان الناطق²⁴² أو الحيوان الناطق المائت²⁴³ أو²⁴⁴ يستعملان فصلين عند²⁴⁵ من يحد الإنسان بهذا الحد وكذلك سائر الحدود وما كان مركباً من جنس وخاصيته أو جنس وعرض أو عرضين أو أكثر متى كان مساوياً في الحمل لنوع ما فإنه يسمى رسماً²⁴⁶ لذلك النوع كقولنا الإنسان حيوان²⁴⁷ قابل البسيع والشراء²⁴⁸ أو قولنا حيوان ضحك²⁴⁹ فإن هذين وما أشبههما رسم الإنسان فالحد²⁵⁰ والرسم يشتركان في أنهما مركبان وأنهما يشرحان معنى الاسم وأنهما ينعكسان في الحمل على النوع الذي هما اسمه أو حده²⁵¹ بها²⁵² يتميز ذلك²⁵³ النوع عن كل ما سواه إلا أن الرسم لا يدل على جوهر الشيء ولا على الذي به قوام الشيء والحد مع جميع ذلك الأشياء تدل²⁵⁴ على جوهر الشيء وعلى كل ما به قوام الشيء وأما المحمولات المركبة من أعراض وحدها فإنها ليست يسمي باسم مفردة لكن²⁵⁵ متى اتفق أن كان فيها²⁵⁶ ما هو مساو لنوع ما قبل²⁵⁷ إتيانها²⁵⁸ خاصته أيضاً لذلك النوع مثل قولنا المثلث فإن²⁵⁹ كل²⁶⁰ ضلعين من أضلاعه إذا جمعاً²⁶¹ كان²⁶² مجموعهما²⁶³ أطول²⁶⁴ عن²⁶⁵ الثالث فإن هذا المحمول مركب من أعراض ويساوي المثلث في الحمل وينعكس عليه وهو خاصة من حواصن المثلث والنوع الواحد قد يكون له رسم²⁶⁶ كثيرة ولا يمكن أن يكون له حدود كثيرة بل لكل²⁶⁷ نوع²⁶⁸ حد²⁶⁹ واحد فقط وكذلك قد تكون²⁷⁰ له خواص كثيرة

حسب ما ينبغي أن يحدبه الإنسان فإنه مركب من جنس : EH 240 تركيب : EH 239
وانهما : EH 242 والحد : EH 243 الكبرى : EH 241 وفصل أو فصلين فإن الناطق ما المائت
قبل : EH 248 لها : EH 247 ولكنه : EH 246 يدل : EH 245 بهما ذلك : EH 244
مجموعهما : EH 253 yok : EH 252 جميعاً : EH 251 وإن : EH 250 فيها وبها : EH 249
يكون : EH 258 النوع : EH 257 يكون : EH 256 رسوم : EH 255 من : EH 254